NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04503

TAYBELAKH

Y. L. Malamut

*Permanent preservation of this book was made possible
by Harold Stainer
in memory of
Roy E. & Elizabeth Wyatt*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

טײַבעלאָך

י. ל. מאלאמוט.

טייבעלאך

(דערציילונג)

א

פארנעסט, אויב איר קענט, אז איר זענט א גרויסער, און איך וועל אייך דערציילן א מעשה מיט טייבעלאך.

מיין טאטע איז אין די אינגערע יארן, נאכדעם, ווי ער איז אראפ פון קעסט, געווען א נאמן אין א מיל, ארום דער מיל, האבן זיך גענעסטלט אלערליי טייבעלאך, און אז איך בין געקומען צו מיין שכל, געדענק איך, אז מיר האבן אריבערגעצויגען פון דער מיל אין שטאט אריין, דער טאטע איז ארומגעגאנגען אנגעכמורעט, ניט גערעט ווי עפעס וואלט אים געפעלט און די מאמע האט געשאקעלט מיט'ן קאפ און געזיפצט:

„די טייבעלאך... ער קען זיך ניט פארגעסן... נאר ווי א קליינעם אינגעל, פעלן אים די טייבעלאך.“

איך אליין, געדענק ניט די מיל, נאר, אז איך בין עלטער געווארן, האב איך ניט איין מאל געהערט, ווי די ברידער האבן צווישן זיך גערעט, אז אין מיל איז געווען אזוי גוט... אלע פרימארגען האט דער טאטע געהאדעוועט די טייבעלאך. אמאל, אז ער איז געווען גוט אויפגעלעגט, האט ער די קינדער געוויזן די אייעלאך, די קליינע טייבעלאך, גלייך ווי זיי זענען געבוירן געווארן פון די אייעלאך. פון די רייד האב איך פארשטאנען, אז די ברידער ווי דער טאטע האבן געבייִנקט נאך די טייבעלאך.

דעם ערשטן מאל, וואס איך האב דערזען טייבעלאך, איז געווען בא מיר א גרויסער יום־טוב. איך בין געגאנגען פון חדר, ערב פסח, פארנאכט, אין גאס איז געווען א גרויסע בלאטע, נאר די פאר־פסח'דיקע זון, האט שוין געווארעמט און אנגעזאגט, אז עס גייט צו זומער. די טיר פון אונזער שטוב איז געשטאנען ברייט צעעפענט, אויף דער שוועל איז געשטאנען דער טאטע, געווארפן הויפענס ווייץ, פון דעם שמורה־זאק אין גאס אריין, און פון די דעכער האבן זיך אראפגעלאזט פיר ווייסע טייבעלאך, אויפגעקליבן די קערנדלאך ווייץ, דורכגעשניטן די לופט מיט די ווייסע פליגעלאך, און אוועקגעפלויגען.

די מאמע איז געווען בייז, און ניט אויפגעהערט צו טענה'ן:

„ווי אזוי שעמט זיך ניט א מענטש אין דיינע יארן צו האבן אן עסק מיט טייבעלאך? ס'איז דאך א בזיון פאר לייט!“

דער טאַטע האָט ניט געענטפערט, זיך געטון זיינס, ביז עס איז ניט נאַכט געוואָרן, און די טויבן האָבן זיך מער ניט געוויזן, האָט דער טאַטע ניט אויפגעהערט צו וואַרפן הויפענס ווייץ אין גאַס אריין. פון יענעם טאָג אָן האָב איך אופיגעהערט צו קוקען אויף שוועלבעלאַך, אויף סאָראָקעס מיט וואַראָנעס, נאָר טייבעלאַך! וואו איך בין נאָר געגאַנגען, האָב איך נאָר געזוכט מיט די אויגן, אפשר וועל איך ערגעץ דערזען טייבעלאַך. קוים האָב איך דערהערט אז עפּעס פליט איבער מיין קאָפּ, האָב איך פאַריסן דעם קאָפּ צום הימל, געדרייט זיך אין אלע זייטן, און טאָמער האָב איך דערזען טייבעלאַך פליען, האָב איך שוין פאַרגעסן אין דעם חדר, אין עסן, עס האָט מיך געצויגן צו די טייבעלאַך, ווי מיט א כישוף, און באַנאַכט, פלעגן זיך מיר אפילו חלומ׳ן טייבעלאַך.

א פּנים, אז דאָס ציען צו טייבעלאַך, איז צו אונזערע קינדער געקומען בירושה פון טאַטען, ווייל איינמאָל, האָט דער עלטערער ברודער, משה, וועלכער האָט א גאַנצע וואָך געהאַנדעלט מיט די גוים אין דאָרף — משה, האָט פון דאָרף אהיים געבראַכט צוויי פּאָר טייבעלאַך; איין פּאָר ווייסע, ווי ערשט־געפאַלענער שניי, און א פּאָר רויטע, מיט גאָלדערנע העלדזעלאַך.

אז זיי זענען פאָרן, האָט מען געזען פון דעם, וואָס די ווייסע האָבן זיך געשטעלט אין איין ווינקל, הינטערן בעט, און די רויטע, אין א באַזונדער ווינקל. אין שטוב איז געוואָרן א שמחה, א גדולה, ניט נאָר בא די קינדער, נאָר טאַקע בא דעם טאַטען אויך. מען האָט זיך ניט געקענט דערוואַרטן ביז טאָג, און מיט א ליכט איז דער טאַטע מיט׳ן ברודער געקראָכן אויפ׳ן בוידעם, צעגויפגעקלאַפּט פון ברעטלאַך צוויי שטיבלאַך, און עס האָט זיך אָנגעהויבן אן עסק מיט טויבן . . .

פאַרטאָג, האָט דער טאַטע געטראָגן וואַסער פאַר די טייבעלאַך, דערנאָך עסן, דער ברודער האָט אפילו געוואוסט, אז מען קאָן זיך פאַרלאָזן אויפ׳ן טאַטען נאָר פונדעסטוועגן, איז ער ווידער געקראָכן אויפ׳ן בוידעם, זען אויב די טויבן האָבן וואָס צו עסן. איך אליין, האָב אפילו מורא געהאַט נאָך צו קריכן אויף דער לייטער, נאָר עס האָט מיך אזוי געצויגן צו די טייבעלאַך, אז איך האָב געמוזט קריכן, אפילו איך זאָל ווּיסן, אז איך זאָל גע־ניזוק׳ט ווערן !

די איינציקע, וועלכע איז ניט געווען זייער צופרידן פון די טויבן, איז געווען די מאַמע.

„גאָט האָט צוגעשיקט טויבן, איז א גאַנצן טאָג ארויף און אראָפּ פון דעם לייטער. מען האַלט אין איין גיסן וואַסער, שלעפּן ברויט, גרויפּן, מען טראָגט ארוים וואָס עס איז נאָר דאָ אין שטוב . . . "

די מאמע האָט גערעט, און דער טאטע האָט זיך געטון זיינס, און אַז דער טאטע גייט אַלע מאָל צו די טייבעלאך, מעגן דאָך קינדער אוודאי גיין, האָב איך טאקע א גאנצן טאָג געהאט איין עובדא; צו די טייבעלאך אין דער פרי, באטאָג, פארנאכט; עס איז מיר געפעלן זייער וואורקען, זייער שפילן זיך, קושן זיך, און מער פאר אלצדינג, דאָס בויען די נעסט, איידער זיי דארפן זיך לעגן; אז איך האָב דערזען, ווי די טייבעלאך קלייבן שטרוי מיט די שנעבעלאך, און טראָגן דאָס שטרוי אין דער נעסט אריין, האָב איך זיך ניט געקענט אָפּרייסן פון זיי.

אז גאָט האָט געהאָלפן און די ווייסע טייבעלאך האָבן זיך געלעגט, איז אין שטוב געוואָרן אזא רעש, ווי אז דער קיסר וואָלט געדארפט קומען... איטלאכער באזונדער איז געקראָכן אויפ'ן בוידעם זען די אייעלאך, און יעדער איינער האָט געהאלטן אין איין פארזאָגן דעם אנדערן, למען־השם, ניט דער־וועגן זיך אָנצורירן דאָס אייעלע, ווייל, אז מען רירט אָן דאָס אייעלע, וועלן שוין די טויבן ניט אויסבריען קיין טייבעלאך.

דעם טאָג, ווען דאָס ערשטע טייבעלע איז ארויס, בין איך אינגאנצן ניט געגאנגען אין חדר, און איך וועל אייך אויסזאָגן א סוד; דער טאטע איז אין בית־המדרש אריין אויך ניט געגאנגען... א קלייניקייט: די טויבן זענען אויסגעזעסן טייבעלאך! יעדער איינער האָט דאָך געמוזט זען, אויב די טויבן זיצן אויף די טייבעלאך, און טאקע קוקן, ווי אזוי די טויבן האָדעווען די קליינע טייבעלאך; ווי דער „טאטע" טויב, דער „ער" שטאָפּט אָן א פולן האלדז מיט אכילה, קומט צעלויפן אין דער נעסט אריין און האָדעוועט די טייבעלאך, וועלכע עפענען די מיילער, פּישטשען, קוויטשען, און רייסן בא דעם טאטען דאָס עסן פון האלדז... אָדער ווי די מאמע טייבעל, די „זי" קריכט ארונטער פון די טייבעלאך, לויפט אוועק אין א ווינקעל, טוט אָפּ, וואָס א לעבעדיקע באשעפעניש, מוז אָפּטון, דערנאָך וואשט זי זיך אָרום, טרוקענט אויס אירע פעדערלאך אנטקעגן די שטראַלן פון דער זון, וואָס ברעכן זיך אריין דורך די טשערעפּעס פון דאך און אז זי האָט זיך אויסגעטרוקענט, טרינקט זי זיך אָן, עסט אָפּ, און לויפט צוריק אין נעסט אריין, וואו „ער" איז געבליבן זיצן, ווען „זי" איז ארונטער. אז די „זי" קומט צוריק, גייט ער ארויס פון דער נעסט— וואָס פאר כשוף, עס שטעקט אין די טייבעלאך, האָב איך אליין ניט געוואוסט, מיר דאכט זיך, אז מיט קינדער אין א שטוב, דארף מען מער ניט זיין אָפּגע־געבן, ווי אָפּגעגעבן מען איז בא אונז געווען מיט די טייבעלאך.

בא דעם עסן, האָט זיך דאָס געשפּרעך רק געקייטעלט צו די טייבע־לאך; דער טאטע דערציילט, אז ווען ער האָט היינט אינדערפרי געגעבן די

טויבן עסן, האָט ער באַמערקט, אַז די קליינע טייבעלאַך, הויבן שוין אָן נעמען אויף זיך פעדערן... די מאַמע וועלכע איז שוין צוגעוואוינט געוואָרן, ווייל זי זעט דאָך, אַז אירע רייד העלפן ניט; אַלע האָבן ליב די טויבן — די מאַמע לעגט צו: ווייסע פעדרלאַך, פונקט אין טאַטע־מאַמע געראָטן, טאַקע גאָט'ס נסים!

דער טאַטע קוועלט אָן, און גיט אַ שמייכל: אַ־בי דו שרייסט אויף אונז, וואָס מיר זענען פאַרקאָכט אין די טויבן, דו אַליין גייסט דאָך שוין אויך צו די טויבן!

„ווען גיי איך? — פאַרענטפערט זיך די מאַמע — אפשר איינמאָל אין וואָך." דער עלטערער ברודער פאַלט אַריין אין די רייד: די רויטע טויבן, האָבן שוין היינט אויך געטראָגן שטרוי... דאָס איז אַ סמן, אַז זיי וועלן זיך שוין היינט־מאָרגן לעגן!

די שוועסטער, אַ פּנים, איז אָבער אַקאָרשט צוריקגעקומען פון בוידעם, מחמת, זי צעלאַכט זיך מיט אַ גדולה:

— מען קען שוין זאָגן „מזל־טוב" — עס איז שוין דאָ אָן אייעלע!

טאַקע! ביי די רויטע? — פרעגט איבער דער טאַטע און ער פוילט זיך ניט איבערצעלאָזן דאָס עסן אויפ'ן טיש, דער גרויסער טאַטע, און קריכט אויפ'ן בוידעם, זען דאָס פריש־געלעגטע אייעלע פון די רויטע טויבן!

קיינער האָט שוין ניט געענדיגט דאָס עסן, אַזוי גיך, ווי דער טאַטע איז אַרונטער פון דער לייטער, האָבן אַלע קינדער, איינער נאָך די אַנדערע גע־נומען קריכן. יעדער איינער האָט, ווען ער איז אַרונטער, גע'טענה'ט:

— וואָס איז דאָ צו זען? אַן אייעלע, אַ קליין, ווייס אייעלע! אָבער אַלע האָבען אַליין געמוזט קריכן, אַליין זען.

אַז די טייבעלאַך האָבן אין אַ פּאָר וואָכן אַרום אַליין אָנגעהויבן צו עסן איז ווידער פול געוואָרן די שטוב מיט זיי. דערצו נאָך האָט מען אין דאַך געמאַכט אַ טירעלע, פאַר די טויבן אַרויסצופליען. אַז אונזערע טויבן זענען אַרום אויפ'ן דאַך, איז שוין די גאַנצע גאַס אויך פול געוואָרן מיט זיי; מענטשן האָבן זיך אָפּגעשטעלט, נאָכגעקוקט די טייבעלאַך, ווי זיי צעפלי־ען זיך איבער דער שטאָט, קוים וואָס מען קען זיי נאָכקוקן, נאָר איידער מען קוקט זיך אַרום, זענען זיי שוין אַלע דאָ צוריק, לויפן אַריין אין דער נעסט, ווי קינדער, וואָס שפּילן זיך. אַמאָל ברענגען זיי נאָך צו זיך געסט פון אַנאַנדער טויבענשלאַק.

איידער דאָס יאָר איז אַריבער, איז שוין בא אונז געוועזן טויבן אָן אַ שיעור, אָן אַ ערך. אפילו די טייבעלאַך, בא אונז געבוירן, האָבן שוין אַליין

זעקס

אויך געהאט טייבעלאך, און אז איך בין געגאנגען פון חדר און ערגעץ אָנגע־טראָפן אונזערע טויבן אויפ׳ן מארק, האָב איך נאָר געדארפט א מאך טון מיט דער האנט, ווי איך וואָלט זיי געדארפט געבן עסן, האָבן זיי באלד אָנגע־הויבן צו פלאטערן ארום מיר מיט די פליגעל, איך בין געגאנגען אהיים, און די טויבן נאָך מיר. עס איז שוין געווען אזוי פיל טויבן, אז מען האָט שוין אָנגעהויבן מאכן אין זיי סמנים, און זיי אָנרופן מיט די נעמען; איינער האָט געהייסן „דער פּרעסער״, אנאנדערער „דער פוילער״ און א דריטער „דער מלך״ און א פערטער דער „חתן־בחור״; דעם ערשטן פּאָרעל, וואָס האָט שוין געהאט אייניקלאך, האָט מען גערופן „דער זיידע מיט דער באָבע״ און אלע וואָך זענען צוגעקומען פרישע, יונגע טייבעלאך, און אז מען האָט צוגעבויט א נעסט, האָט זיך באלד אהין פארקליבן א יונג פּאָרל, און האָט גענומען טראָגן שטרוי און פעדרן, און עס איז שוין דאָ פרישע אייעלאך, און באלד וועלן זיין נאָך טייבעלאך.

ווער ווייסט, וויפיל טויבן עס וואָלטן זיך בא אונז געווען פארמערט, ווען ניט דאָס, וואָס מען האָט איינמאָל, אין א ווינטער־נאכט פארגעסן צו פארמאכן דאָס טירעלע פון דאך. איבער נאכט האָבן די קעץ דורך דעם אָפענעם טירעלע זיך פארקליבן אויפ׳ן בוידעם, צעבראָכן אלע אייעלאך, צע־וואָרגן דאָס יונגווארג, צוביסן דאָס קליינוווארג; יונגע טייבעלאך זענען פאר־פרוירן געוואָרן, אזוי גיך, ווי די טויבן האָבן אוים מורא פאר די קעץ פארלאָזן די נעסטן, און טייבעלאך, וואָס האָבן נאָך ניט געקענט פליען זענען ארונטער־געפאלן פון בוידעם אין דער פּראָכאָזשע, און זענען דער׳הרג׳ט געוואָרן — דער חורבן איז געווען אזוי גרויס, אז ווען מען איז אויפגעשטאנען איינדערפרי, איז געווען תשעה־באב אין שטוב. דער טאטע האָט זיך געשעמט צו וויינען, האָט ער נאָר פארביסן די ליפּן און געזיפצט. די מאמע האָט געבראָכן מיט די הענט און גע׳טענה׳ט, אז זי איז שוין קראנק פון די טויבן... זאָל שוין אמאָל נעמען א סוף צו די טויבן... זאָל מען זיי שוין בעסער אוים׳שחט׳ן, איידער די קעץ זאָלן זיי אויסווארגן... וואָרום קעץ, אז זיי פארקלייבן זיך און זעצן זיך אָן, וועט מען זיי שוין ניט אָפּטרייבן...

פון יענער נאכט אָן האָבן זיך אָנגעהויבן צרות מיט די טויבן: זיי האָבן אָנגעהויבן פארפאלן ווערן, ניט אהיימקומען אויף באנאכט, און ווען אן „ער״ איז אויפ׳ן צווייטן אָדער דריטן טאָג יאָ אמאָל געקומען צוריק, איז ער אויף מאָרגן ווידער אוועק און נאָך מיטגענומען מיט זיך די „זי״ און, אזביידע זענען אוועק, זענען זיי שוין קיינמאָל אהיים ניט געקומען. די געבליבענע טויבן, זענען אומגעגאנגען ווי פארזאָרגט, באטריבט, ווי זיי וואָלטן עפּעס

תמיד דערוואַרט אַ נייעם איבערפאַל פון מערדערישע קעץ, וועלכע מיר האָבן אַלעמאָל שוין געמוזט היטן און טרייבן, וואו מען האָט נאָר ערגעץ דערזען אַ קאַץ, אַפילו אין דרויסן, אַ מייל פון טויבענשלאַק, האָט מען די קאַץ געיאָגט, געטריבן, גע'ממיתט, אָבער קיין גוטן סוף האָבן שוין די טויבן בא אונז ניט געהאַט. זיי זענען זיך צופלויגן, און אויפ'ן בוידעם זענען איבערגעבליבן לעדיקע שטיבלאַך, וואָס ווען מען איז אַרויפגעקומען, האָט גערימן דאָס האַרץ אַ קוק צו טון; ווי אַ חרוב־געוואָרענע שטאָט נאָך אַן ערד־ציטערניש, האָבן זיך אויפ'ן בוידעם געוואַלגערט איבערגעקערטע נעסטן, און האָבן נאָך אַ לאַנגע צייט דערציילט פון דער גרויסער גדולה, וואָס האָט זיך אָפגעשפּילט אין אונ־זער הויז, ווען מען האָט אַריינגעזעצט די טייבעלאַך אין די נעסטן.

—— —— —— —— —— —— —— —— —— —— —— —— —— —— —— —— —— ——

איצטער פאַרגעסט אַז איך בין אַ גרויסער און איך וועל אייך דער־ציילן נאָך אַ מעשה, וואָס האָט מיט מיר געטראָפן אין קאַליפאָרניע, אַ מעשה מיט טייבעלאַך.

ב

קיין קאַליפאָרניע בין איך געקומען פון נויאָרק. פּלוצעם יאָר אָפּגע־לעבט און זיך ניט געקענט צוגעוואוינען צו דער ענגשאַפט און טומל. כסדר געפילט זיך ווי אויף אַ יאַריד. ביי מיין הויז איז ניט געווען קיין גרעזל, קיין בלימעל, ווער רעט שוין פון אַ גאָרטן.

פון דער נויאָרקער „איסט סייד" בין איך דאָס אַרונטערגעפאַלן קיין קאַליפאָרניע. דעם ערשטן מאָל אין אַמעריקע דערפילט דעם טעם פון וואוינען אין אַ הויז פאַר זיך, און דאָס הויז, ווי כמעט אַלע הייזער אין קאַליפאָרניע, האָט פאַרמאָגט אַ הויף, און אויפ'ן הויף אַ גאָרטן מיט אַלערליי גרינסען, אַ פּאָר באַרנבוימער, אַ ציטראָן בוימעלע און פאַר דער טיר צוויי הויכע, פּאַלמען, פאַרשפּיצט צום הימעל. ווי איינער, וואָס פאַלט אַרונטער פון אַנאַנדער וועלט, אַזוי האָב איך זיך געפילט, קומענדיק פון נויאָרק קיין קאַליפאָרניע.

איך האָב זיך ניט געקענט זאַט אָנקוקן אויף דעם אייביקן לויטערן הימעל, אויף די רויזענקוסטן אַרום די פענצטער, וואָס בליען סיי זומער סיי ווינטער. דער ריח פון דעם ציטרין בוימעלע, האָט מיך ווי פאַרשיכורט, און דאָס קליינע פייגענבוימעל, וועלכעס מען האָט ערשט היינטיקס יאָר איינגע־זעצט, האָט זיך שוין צוגענומען, און עס שפּרייט זיך שוין אויס אין דער ברייט, און דו זעסט ווי עס גדלות'ט זיך, עס פילט, אַז עס איז פעסט איינגע־זעצט און וועט זיך באַלד צעבליען.

פאַרנאַכט. פון די פוסבערג טראָגט זיך אַ קיל ווינטעל, וואָס פרישט אָפּ

די לופט. מענטשן קומען ארויס מיט די לאַנגע גומענע וואַסער קישקעס, און באַשפּריצן דעם „לאָן" וואָס איז אײַנגעוועגס אויך אַף די שטויב ארום הויז. דערנאָך באַגיסט מען אויך דעם גאָרטן, די פרוכט בוימער. יעדער איינער איז בא זיך אינדערהיים, ווערט צוגעבונדען און איז א טייל פון דעם שטיבל, פון דעם גאָרטן. א וואַרעם געפיל נעמט דיך דורך בא דעם אָנבליק פון דעם בילד, און אין האַרץ בא דיר זינגט עס:

— קאַליפאָרניע, ווי שיין דאָ איז!

יעדען טאָג שיינט די זון פון פרימאָרגן ביז שפּעט אין אָוונט, א לויטערער דער הימעל, ריין אַן א וואָלקען־פלעק, ווערט נאַכט, שפּרייטן זיך אויס גאָלדענע פאַסן אויף דעם האָריזאָנט אין מערב, און ווען די זון האַלט באַם פאַרגיין, גיסט זיך דאָס גאָלד איבער אין פורפּור, און אין בלאַסער בלויקייט. שטיל איז ארום, פויגעל שניידען דורך די לופט, וואָס ווערט אַלץ קילער און שמעקעדיקער. א גאָלדענער טאָג איז פאַרגאַנגען און א נאַכט א ווייסע, האָט זיך אויסגעשפּרייט, א קאַליפאָרניער נאַכט:

א טיף־בלויער הימעל, און איבער דעם הימעל צעשאָטן איינער איבער דעם אַנדערן שטערן, גרויסע, פינקעלדיגע, און אַלע שטערן זענען דיר אַזוי נאָענט, כמעט איבער דיין קאָפּ, כאָטש שטרעק אויס די האַנט און דערגרייך זיי. פון מזרח גייט אויף א לבנה, און די צוויי פּאַלמען בא דיין טיר ווערן מיט זילבער באַגאָסן, זיצסטו אויף דיין שוועל, און ווייסט ניט וואָס פריער צו באַוואונדערן, דאָס זילבער אויף די פּאַלמען, די פינקעלדיקע שטערן איבער דיין קאָפּ, דאָס בלויקייט פון דעם הימעל, אָדער די ווייסע נאַכט, וואָס גיסט זיך דיר אין האַרצן אריין, כשופט, און ציט פון דיר ארויס די מידקייט, פרישט אויף אין דיר אַזוי פיל קינדערשע חלומות און דו פאַרגעסט ווי אַלט דו ביזט.

אָפּגערוט נאָך דער אַרבעט, הויבט זיך ערשט אָן א ניי לעבן. די פוסבערג זענען ניט ווייט, און דו מאַכסט א שפּאַציר אויף די בערג. אויף אַלע בוימער נעסטלען זיך זינגפויגל, און אַנטקעגן דער שיין פון דער לבנה, זיצן די פויגל, זיי שלאָפן ניט, נאָר זינגען אַן אָוונט געבעט. דו גייסט אין די בערג, דיין גאַנג דערשרעקט ניט די פויגל, דו גייסט און דאָס זינגען גיסט זיך אין דער לופט, מישט זיך אויס מיט דעם ריח פון מאַראַנצן. די גאָלדענע מאַראַנצן אַנטקעגן דעם זילבערנעם לבנה־גלאַנץ, אָפּגעפרישט פון דעם אָוונטטוי, ווינקען צו דיר, ווי פאַרכישופטע קליינע קעפּלאַך, פון לעבעדיקע וואַלדחיה'לאַך, עס איז גוט, עס ווילט זיך ניט אַהיימגיין. בלייבסטו זיצן אין די פוסבערג, און פון די בערג זעסטו שוין ניט קיין שטערן אַף דעם הימעל, נאָר

איבער דעם צעקאָפּענס פון די בערג זענען איצט די שטערן צעשאָטן, פינקלען דיר אין פּנים אַריין, אָט־אָט און זיי וועלן זיך אַרונטערקייקלען פון דעם באַרג.

און אַז דו כאַפּסט איצט אַ בליק אויף דער שטאָט אונטער דיר, דערזעסטו אַז די שטאָט איז איינגעטונקען אין אַ ים פון ליכט. ווי אַן אויסגעשטערנטער הימל אויף דער ערד. ביזטו צווישן צוויי הימלען; אַ הימל איבער דיין קאָפּ, און פּונקט אַזאַ הימל ליגט דיר צופוסנס, דו ווייסט ניט וועלכען הימל פריער צו באַוואונדערן. דיין ברוסט אָטעמט פריי, דער אַראָמאַט פון די לימענעס און מאַראַנצן רייצט און פאַרשיכורט, און אין דעם געזאַנג פון די זינג־פויגל גיסט זיך אויך אַריין דיין שטים, פילסט ניט, אַז פון האַרצן האָט זיך אַרויסגעריסן אַ ליד —

— ק־אַ־ל־י־פ־אָ־ר־נ־י־ע !

עס איז גוט צו לעבן !

נאָך איידער דער סאָלאָוויי האָט פאַרענדיקט זיין אָוונט־געבעט, ביזטו שוין צוריק אין דער היים. שטיל איז אין גאַס. רואיק שלאָפט זיך אין דער שטילקייט, באַ אָפענע פענצטער, און ווען דער ערשטער שפּראָץ אָף טאָג רייסט זיך אַריין דורך דעם אָפענעם פענצטער האָט זיך שוין די גאַנצע פויגלוועלט אויפגעכאַפּט פון שלאָף, און אין דיין שלאָף, אַפּן געלעגער הערסטו ווי פריער האָט דער שפּערבער פאַרצווינגן זיין איינטאָניק ליד; ווי אַ דינער ציטער פון אַ פידעל־סטרונע האָט ער אַ טאָן אַראָפּגעגאָסן, און דעם אייגענעם טאָן זינגט ער איבער נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל, ביז אַלע שפּערבער כאַפּן אויף דעם טאָן, גיסן זיך צענויף מיט אים אין אַן איינטאָניק ליד, ציען דעם אייגענעם ציטערדיקן טאָן, איינער פריער, איינער שפּעטער, איינער הערט אויף, דער צווייטער כאַפּט אונטער, און אַזוי גיסט זיך אַ סימפאָניע פון איינטאָניקע קלאַנגען, וואָס האָבן פאַר דיר איין באַדייטונג :

— קאַליפאָרניע . . . קאַליפאָרניע . . . קאַליפאָרניע . . .

דערנאָך מישן זיך אויס אַלערליי קולות, הענער כאַפּן זיך אויף ווי אָפּגעבריטע, גלייך ווי עמיצער וואָלט זיי די פליגל אונטערגעשאָסן. עס ווערט אַ געקריי, איינער וויל איבערשטייגן דעם צווייטן, און איידער די הענער האָבן זיך איינגעשטילט, דערהערט זיך שוין אַ וואָרקעריי פון טייבעלאַך ! פאַרטאָג קלינגט מיר תמיד דאָס וואָרקן פון טייבעלאַך, ווי אַ קינדערשער געלעכטער, און אין דער ערשטער נאַכט אין קאַליפאָרניע, ווען איך האָב פאַרטאָג דאָס טויבען־געלעכטער דערהערט, האָב איך זיך דערמאָנט אָן מיינע קינדער־יאָרן, אין די טייבעלאַך ביי אונז אין שטוב, און האָב פאַרטראַכט וועגן מאַכן אַ טויבענשלאַק אין קאַליפאָרניע.

אינדערפרי, אז איך בין ארויס אין גאס, האָבן פאר מיין טיר ארומגעשפאצירט א סטאיע טייבעלאך, געקליבן פון דער ערד, וואָס עס האָט זיך געמאכט, ברעקלאך ברויט, וואָס קינדער, גייענדיק אין שול האָבן זיי צוגעוואָרפן. איך האָב גלייך געזען, אז די טייבעלאך פילן זיך דאָ היימיש, און מיין גערדאנק וועגן א טויבענשלאק האָט זיך נאָך מער באפעסטיקט.

דעם אייגענעם טאָג האָט מיר גאָט צוגעשיקט, וואָס איך האָב געזוכט: פאָרענדיק אין טראָמוויי, האָב איך באמערקט אן אויפשריפט אויף א געשעפט: „אלערליי פויגל צו פארקויפן". איך בין ארונטער, פארגעסן אז געפאָרן בין איך גאָר וועגן געשעפט, און אריינקומענדיק אין דעם פויגל־געשעפט, דערזייענדיק טייבעלאך, בין איך דאָרטן אזוי לאנג געשטאַנען און באטראכט די פארשיידענע סאָרטן, ביז איך האָב ענדלאך איינגעהאנדעלט צוויי פּאָר ווייסע טויבען.

קומענדיק אהיים, האָב איך פאר די טויבן באלד אויסגעבויט א שטיבל אויפן הויף, זיי געגעבן עסן, און זיך אוועקגעשטעלט קוקען אויף זיי. איך האָב זיך אינגאנצן פארגעסן, אז זינט איך האָב אמאָל געהאָדעוועט טייבעלאך, בין איך עלטער געוואָרן מיט דרייסיק יאָר.

דאָס ווייב האָט געלאכט פון מיר :

— דאָס איז אן ארבעט פאר א ליידיק־גייער... ווי נעמט עס א גרויסער מענטש, א טאטע פון קינדער און שפילט זיך מיט טייבעלאך! וואָס ביזטו א חדר־אינגל?"

דערפאר, אָבער, האָבן מיינע קינדער זיך שטארק דערפרייט, ווען זיי זענען אהיימגעקומען פון דער שול, געטראָפן א שטיבעלע, און אין שטיבעלע, צוויי פּאָר ווייסע טייבעלאך. דאָס וואָס די קינדער האָבן זיך אזוי דערפרייט, האָט מיך אזוי מחיה געווען, ווייל קיין תירוץ, פארוואָס מיר האָט זיך פּלוצלינג פארגלוסט צו האָדעווען טויבן, האָב איך ניט געהאט, נאָר ווען די קינדער האָבן זיך אויך אָנגעהויבן באשעפטיקן ארום די טייבעלאך, האָט שוין מיין ווייב אליין אויך אָנגעהויבן מסכים זיין, אז עס איז גאָר ניט אזא קרומע זאך.

צו די ערשטע צוויי פּאָר טויבן, האָב איך געהאט מזל; אויף מאָרגן אין דער פרי, איז שוין געווען אן אייעלע אין דער נעסט. און די אייגענע שמחה, וועלכע עס האָט זיך מיר איינגעקריצט פון מיינע קינדער־יאָרן, וואָס עס האָט זיך אָפּגעטון בא אונז אין דער היים, — די אייגענע גדולה, האָב איך איצט געזען בא זיך אין הויז. פריער איז דאָס ווייב געלאָפן א קוק טון אויף דעם פריש־געלעגטן אייעלע, פארזאָגט די קינדער, מען זאָל זיך ניט דערנעבן אָנצורירען, ווייל די טויבן וועלן ניט זיצן מער אויף די אייעלאך, דערנאָך

איז יעדעס קינד באזונדער געגאנגען א קוק טון, און מען האָט געפירט קינדער פון גאַס, זיי געוויזן די נעסט, און יעדערן איבערדערציילט, אז ערשט נעכטן האָט דער טאַטע געקויפט די טויבן, און היינט האָבן זיי זיך שוין געלעגט!

געפילט האָב איך, אז איך בין אינגער געוואָרן, מיט דרייסיק יאָר. איך האָב אָנגעהויבן זען מיין גאַנצע קינדהייט. דער טאַטע, וועלכער איז שוין מער ווי צוואַנציק יאָר טויט, האָט מיר אָפּט זיך אָנגעהויבן פאָרצושטעלן, ווי ער וואָלט מיר געשטאַנען פאַר די אויגן, א לעבעדיקער, איך האָב פאַרגעסן, אז איך בין שוין אַליין א טאַטע . . .

אזוי גייך, ווי איך האָב דערהערט אין הויף, אז די טייבעלאַך האָבן שוין אָנגעהויבן צו וואָרקען, האָט עס מיך א טראָג געטון פון געלעגער, צו די טויבן.

ביז עס איז ריכטיק ליכטיק געוואָרן, האָב איך שוין געגעבן מיינע טיי־בעלאַך וואַסער און עסן, געמאַכט ריין ארום דעם טויבענשלאַק, אָנגעריסן פריי־שע גראָז, וואָס טויבן האָבן זייער נויטיק, סיי צום עסן, סיי פאַר די נעסטן; דערנאָך האָב איך געהאַט אמתן פאַרגעניגן זיך אוועקצוזעצן אנטקעגן דעם טוי־בענשלאַק, זיצן און קוקן אויף די טייבעלאַך. די קינדער זענען דערווייל אויפ־געשטאַנען, פאַרטיק געוואָרן צו גיין אין שול, און ווען מען וואָלט מיך ניט אוועקגעריסן עסן איבערבייסן, וואָלט איך אַלץ געזעסן לעבן די טייבעלאַך.

„עס ווערט דיר גאָר ניט נמאס, אזוי צו זיצן מיט די טייבעלאַך?“ פרעגט מיר די ווייב, און לאַכט פון מיר, און איך דערמאָן זיך, אז אויך מיין מאַמע, פלעגט לאַכן פון טאַטן, ווען ער פלעגט זיך פאַרקוקען אויף די טייבע־לאַך, בא אונז אויפ'ן בוידעם.

— נאַרישער איך, ביזט דאָך שוין א טאַטע, דאָס פּאַסט פאַר ווייס־איך ווועמען, ניט פאַר דיר . . .

נאָר פונדעסטוועגן אז איך זע ניט, גייט זי אַליין אויך צו צו דעם טויבענשלאַק. רייץ איך זיך מיט איר:

פון מיר לאַכסטו, און אַליין שטייסטו און קלייבסט נחת, פון די טייבעלאַך!“

„איך ווייס אַליין ניט פאַרוואָס, נאָר עפּעס ציט צו דעם טויבענשלאַק. מענטשן זאָלן זען, וויפיל צייט מען גיט אוועק, וואָלטן זיי אונז אָנגעקוקט, ווי משוגעים...“ פאַרענטפערט זי זיך, און נעמט ניט אַרונטער די אויגן פון דעם פּאָרל שניי־ווייסע טייבעלאַך, וועלכע שטייען, און קושן זיך נאָכאַנאַנד, און עס ווערט זיי גאָר ניט נמאס.

„איך טראַכט צו קויפן היינט נאָך עטליכע פּאָר טויבן — זאָג איך

צוועלף

איר — צעשמייכעלט זי זיך, און קוקט אויף מיר, ווי איך וואָלט געווען ניט איר מאַן, נאָר א קינד.

„אז לעבן צוויי פּאָר טויבן, קענסטו אָפּזיצן אזוי לאַנג, עס זאָל דיר ניט נמאס ווערען — ענטפערט זי, און צעלאַכט זיך — היינט, וואָס־זשע וועט שוין זיין, אז דו וועסט האָבן עטליכע פּאָר?"

„עס איז די זעלבע ארבעט, זאָלן זיך האָדעווען נאָך עטלאַכע טויבן"; ענטפער איך איר, ביז איך כאַפּ זיך, אז די קינדער וועלן שוין באַלד קומען פון שול, און איך שטיי נאָך אויף דעם אייגענעם אָרט, וואו איך בין געשטאַנען, איידער זיי זענען אוועק אין שול.

איידער עס איז נאַכט געוואָרן האָב איך אין הויף צוגעבויט נאָך א פּאָר שטיבלאַך, און ווען די קינדער זענען אהיים געקומען האָבן אין הויף שוין געוואַרקעט ניט קיין צוויי פּאָר טויבען, נאָר זעקס. די קינדער האָבן זיך גע־פרייט, און איך אליין, אפשר מֶער פון זיי. די נייע טויבן האָבן זיך געפילט פרעמד, די פון פריער איינגעזעסענע אין דער נעסט, האָבן זיי ניט געוואָלט פאר קיין שכנים, האָט זיך פארפירט א קריג, א גערעכט, א פאטשעריי מיט די פליגעל, און א בייסעריי. העלפן האָב איך ניט געקענט, אָבער געשטאַנען בין איך, ביז עס איז פינצטער געוואָרן, און ערשט דאַן איז שטיל געוואָרן.

אין א שטיקל צייט ארום איז גאָר געוואָרן פריילאַך; די טויבן האָבן זיך אוועקגעזעצט אויף אייעלאַך, און אז א טויב האָט געלעגט אייעלאַך, איז געווען יום־טוב אין הויז, בא מיר, און בא די קינדער. איך האָב געהאלטן אין פירן חשבונות:

מיט צוויי וואָכן צוריק, האָט זיך די ווייסע געלעגט, וועלען אירע טויי־בעלאַך ארויס אין פיר טעג ארום, און די בלויע זיצן שוין אויך צען טעג, איז אין אכט טאָג ארום, וועלן צוקומען צוויי פּאָר טויבן, און נעכטן האָבן זיך צוויי פּאָר רויטע טויבן געלעגט, און אלע טראָגן שטרוי אין די נעסטען. אזוי האָב איך געהאַט אַן עסק, געבן עסן די טויבן, קוקן אויף די טויבן, גיין ארום די טויבן, און פירן דעם חשבון: ווען די טייבעלאַך דארפן ארויס פון די איי־עלאַך. א פנים, אז די באַקאַנטע האָבן א היפש ביסל חוזק געמאַכט פון מיר, ווייל וואוהין איך בין ניט געקומען, האָט מען מיך תיכף א פרעג געטון: וואָס זשע מאַכן אייערע טייבעלאַך? וויפיל פּאָר האָט איר שוין? ווען קויפט איר צו נאָך עטליכע פּאָר טייבעלאַך? און אז איך האָב זיך אויפגעהויבן אהיימצו־גיין, איז כסדר געפאַלן א באַמערקונג אויף מיין חשבון:

„האָט זיך פארבייגקט נאָך זיינע טייבעלאַך!"

„ער איילט זיך, די טייבעלאַך זענען נעביך אליין."

דרייצען

אין א שטיקעל צייט ארום, האָב איך מיר געקויפט געהילץ, און אוועקגעשטעלט א גרויסן טויבענשלאַק און איך האָב געפילט אז איך לעב אין אן אייגענער קעניגרייך. איין פרימאָרגן, האָרעווענדיק די טויבן, האָב איך איבערגעציילט אין הויף איבער הונדערט פּאָר טויבן. אלע זענען שוין גע־ווען היימיש, און ווען איך פלעג זיך נאָר באַווייזן אויפ׳ן הויף, האָבן די טויבן גענומען פלאַטערן ארום מיר, ווויסנדיג, אז איך גיי זיי האָדעווען. זענען גע־פלויגען צו מיר, גענעסן בא מיר פון די הענט, זיך מיר געשטעלט אויף די אקסלען, און אויפ׳ן הארצן. אין אזעלכע פרימאָרגנס האָב איך אינגאנצן פארגעסן, אז א חוץ טויבן איז פאראן נאָך עפּעס אויף דער וועלט. אין גאס, זענען מיר די טויבן נאָכגעגאנגען, געפלויגן איבער מיין קאָפּ, באַקאַנטע האָבן געקוקט אויף מיר און זיך ניט געקענט אָפּוואונדערן: — „גאָט האָט אים צוגעשיקט טייבעלאך, ליגט איבער אין טויבענשלאַק טאָג אזוי ווי נאכט."

דער זומער איז פארפלויגען און עס איז געקומען דער רעגן־סעזאָן. בא־נאכט האָט אויסגעבראָכן א שלאַקסרעגן, איינער פון יענע קאליפאָרניער רע־גענס, וואָס הויבט אָן גיין אויף קאַטאָוועס, נאָר, ווערט וואָס אמאָל אלץ שטארקער און גרעסער, ליגסט אויפ׳ן געלעגער, דער רעגן קלאַפּט איבער די בוימער, איבער די פענצטער, קלאַפּט ביז דו דערפילסט, אז עס גיסט שוין עמער ווייז, עס מבול׳ט, און עס ווערט דיר קאלט, נאָס אין אלע אברים, כאָטש דו ביזט אין הויז, און דו טראכסט: דער רעגן וועט שוין קיינמאָל ניט אויפ־הערן.

אין א רעגענדיקען פרימאָרגען, האָב איך אין טויבענשלאַק געטראָפן א חורבן: דער טויבענשלאַק איז געווען איבערפלייצט מיט וואסער; יונגע טיי־בעלאך, וועלכע האָבן נאָך ניט געקענט פליען, זענען דערטרונקען געוואָרן. עלטערע טויבן זענען געשטאַנען לעבן זייערע קינדער, האָבן זיך געבלאָזן, און אז טויבן בלאָזן זיך, האָב איך שוין געוואוסט, אז זיי זענען קראנק. יענע טויבן, וואָס זענען געזעסן אויף אייער, האָבן פארלאָזט די נעסטען, ווייל די אייער זענען פארנעצט געוואָרן. עס האָט מיך פארקלעמט באַם הארצן, איך האָב ניט געקענט צוזען דאָס בילד, ווי טאטע־מאמע טויבן, מיט ארונ־טערגעלאָזענע קעפּ, זענען דערשלאָגענע געשטאַנען, איבער זיי־ערע טייבעלאך. שטיל איז געווען אין טויבענשלאַק, ווי אויף א בית־עולם, קיין איין טויב האָט ניט א וואורקע געטון, אלע זענען געווען געטראָפן פון רעגענשטורעם.

אז די קינדער זענען אויפגעשטאַנען, און האָבן דערזען דאָס בילד, האָט זיך בא זיי געשטעלט טרערן אין די אויגן. דער רעגן האָט אלץ געהאַל־

פערצען

טען אין איין גיסן, עס האָט ניט געהאָלפן, וואָס איך האָב זיך באמיט צו פארדעקן די נעסטען, די טויבן זענען קראנק געוואָרן, און ווען דער רעגן האָט אויפגעהערט, זענען מער ווי עטלאכע קראנקע פאַר טויבן ניט פארבליבן.

— די טויבן וועלן מיך אויך קראנק מאכן — האָט מיין ווייב ניט אויפגעהערט צו טענה'ן — זאָל מען זיי שוין בעסער פארקויפן, און א סוף זאָל דאָס נעמען!

ווידער האָב איך זיך דערמאָנט אין דער מעשה מיט די טויבן בא אונז אין דער היים, — פונקט אזוי האָט די מאמע מיינע גע־טענה'ט. איך האָב געזען, אז איצט, ווען דער ווינטער קומט אָן, מיט די קאליפאָרניער רע־גנס, וועלן מיר די טויבן מער ווי הארצווייטאָג ניט ברענגען. איך האָב זיך אָבער אזוי גיך נאָך ניט אונטערגעגעבן, פרובירט אלערליי מיטלן; מאכן א דאך, פארהענגען מיט זעק, אָבער נאָך יעדן רעגן, איז געווען א פרישער חורבן אין טויבנשלאָק. קיין נחת האָב איך שוין פון די טייבעלאך ניט דער־לעבט; איינציקווייז האָט זיי דער רעגן יענעם ווינטער דערטרונקען, ביז עס איז געבליבן שטיין בא מיר אין הויף א לעדיקער טויבנשלאָק, און ווען איך בין ארויסגעקומען אין הויף, א קוק געגעבן אין דעם ווינקעל, וואו די טויבן האָבן געהאט די נעסטן, פלעג זיך מיר אָפרייסן אין הארצן.

נאָך איצטער, ווייזט זיך מיר אויס, אז איך וועל נאָך אמאָל האָבן א סך טויבן און וועל זיי אויפבויען אן אמת'ן טויבנשלאָק, וואו זיי וועלן זיין באוואָרנט פון די רעגנס, און איך וועל ווידער הערן זייער וואורקען, וואָס קלינגט ווי דאָס געלעכטער פון קינדער, אלע פרימאָרגן וועלן זיי ווידער פלאטערן מיט זייערע פליגעל ארום מיר, שטיין ביי מיר אויף די אקסלען, און אויף מיין הארצן, און ווען זיי וועלן דורכשניידן די לופט מיט זייערע פליגעל, וועל איך אויפציטערן פאר פרייד, ווי אמאָל, און ווידער זאָגן:
„מיינע טויבן, מיינע טייבעלאך!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

איך ווייס אז מען לאכט פון מיר: א גרויסער מענטש, א איד אין מיינע יאָרן, גיט זיך אָפּ מיט נארישקייטן, מיט טייבעלאך גאָר... נאָר, סע ציט מיך צו זיי, ווי א כשוף, פונקט ווי מיין טאטען האָט געצויגען צו זיינע טייבעלאך, א צייט נאָכדעם, ווי אונזער טויבנשלאָק אויפ'ן בוידעם איז שוין געשטאנען פוסט און לעדיק. עס קען געמאָלט זיין, אז איך האָב די נייגונג בירושה, פון מיין טאטען, און קען ניט פארגעסן מיינע טייבעלאך . . .

פופצען